

STŘEDA PO DRUHÉ NEDĚLI POSTNÍ

Čtení: *Přídavky k Est 4,17a–17c, 17f–17h*

17b „Hospodine, Pane a králi všemohoucí! V tvé moci je všechno a nikdo ti nemůže odolat, když ty chceš Izraele zachránit. 17f A nyní, Hospodine, Bože, Králi, Bože Abrahamův, ušetři svůj lid, neboť nás sledují, aby nás zničili, a usilují od základu vyhubit tvé dědictví.“

Evangelium: *Mt 20,17–28*

17 Když Ježíš šel do Jeruzaléma, vzal si stranou dvanáct učedníků a cestou jim řekl: 18 „Hle, jdeme do Jeruzaléma a Syn člověka bude vydán velekněžím a zákoníkům; odsoudí ho na smrt...“ 21 On jí řekl: „Co chceš?“ Řekla: „Ustanov, aby tito dva moji synové měli místo jeden po tvé pravici a druhý po tvé levici ve tvém království.“ 22 Ježíš však odpověděl: „Nevíte, oč žádáte. Můžete pít kalich, který já mám pít?“ Řekli mu: „Můžeme.“

96,5 Mistr Albert Veliký v knize *O zvířatech* píše, že když se páv v noci probudí, rozhlíží se, a protože je noc, nevidí svá krásná pera, z nichž se těší nejvíce; hned se vyleká, protože je přesvědčen, že mu někdo pera vytrhal nebo odral, anebo že vylínal či je ztratil, a tak hlasitě křičí. Stejně tak – duchovně vyloženo – máme jednat i my: jestliže se rozhlédneme a nenalezneme u sebe dobré skutky, pak máme opravdu volat a naříkat k Pánu Bohu, aby nám je obnovil.

96,14 Čtení pojednává o tom, jak se královna Ester modlila za všechny Židy.¹⁵⁰ Prosila o pomoc proti nepřátelům, kteří chtěli Židy zahubit. Bůh prosby krá-

¹⁵⁰ Podle bible se však k Bohu modlil Mordokaj, nikoli Ester (srv. *Přídavky k Est 4,17b, 4,17f*). Johlín, *Postilla*, fol. 191rb, vysvětluje, že se jed-

lovny Ester vyslyšel. Mnohem vznešenější než ona je však Panna Maria, a proto se máme s prosbami utíkat k ní a modlit se Zdrávas, Maria.

¶ Tak byl tento prostý člověk moudřejší než oni. Podobně i my jsme poučeni o mnoha užitečných věcech, jako o půstu, modlitbě, zpovědích, ale přesto je nekonáme. 97,14

Proto se dnes koná bohoslužba u svaté Cecílie,¹⁵² která dělala to, co uměla. Chodila v žíněném rouchu a svého manžela, který 97,18

ná o slova Mordokaje, která se ale přesto připisují královně Ester, protože byla Mordokajovi v této modlitbě nápomocna.

¹⁵¹ V *Reduktoriu* jsme tento příběh nenalezli. Náš autor jej patrně znal z jiné Berchoriovy kazatelské příručky, ze spisu *Breviarium*, který se dochoval jen fragmentárně. Jeho obsah však známe z Berchoriova úvodu k *Reduktoriu*; autor zde shromáždil témata vhodná ke kázání a doplnil je autoritami a exemply.

¹⁵² Není jisté, zda původní římský dům ve čtvrti Trastevere, nad nímž stojí kostel Santa Cecilia, náležel rodině Caeciliů (*gens Caecilia*), z níž pocházeli slavní vojevůdci i Caecilia Metella, jejíž impozantní mauzoleum stojí na Via Appia Antica. Pozůstatky antické zástavby, které byly odhaleny v podzemí baziliky, vypovídají o tom, že se zde nacházel spíše skromnější římský příbytek řemeslníka nebo obchodníka. V době raného křesťanství stával na tomto místě *titulus sanctae Caeciliae*, o němž nacházíme zmínky již v *Martyrologium Hieronymianum* a posléze v zápisech ze synod konaných r. 499 a 595. Svatyně byla přebudována za pontifikátu Paschala I. (817–824) a sloužila ke stacionární bohoslužbě druhé úterý předvelikonoč-

již na ni čekal v ložnici, obrátila na víru. Řekla mu podivuhodnou věc: „Mám s sebou anděla strážného, proto jestliže“ atd.¹⁵³ Těmito slovy svého manžela a jeho bratra obrátila na víru. Ó, jak dobrou prosebnicí byla, jejím modlitbám byl přítomen anděl.

97,24 Dnešní evangelium pojednává o prosbě. Mluví se v něm o matce Zebedeových synů: když uslyšela, že Ježíš má být po své smrti vzkříšen, prosila, aby mu synové směli být po boku v jeho království.

Jsou tři druhy modliteb. První druh představuje modlitba, při níž se užívá slov, která sestavil někdo jiný. Pak je nutno tato slova pečlivě zachovávat a nic z modlitby nevynechat.

98,18 Když má člověk mluvit s nějakým urozeným pánem, snaží se s ním mluvit uctivě; ještě uctivěji má mluvit s Bohem. A to se

ního půstu. Srv. *DACL* II,2738–2779; XIV,2968–2969; C. Huelsen, *Chiese*, str. 229; *CB* I,95–112; J. P. Kirsch, *Titelkirchen*, str. 113–116; R. Vielliard, *Recherches*, str. 51; G. G. Willis, *Further Essays*, str. 63.

¹⁵³ O sv. Cecílii, v jejímž jméně shledával Jakub de Voragine slova *coeli lilia* (nebeská lilie), se dochovala *Passio*, jejíž začátek uvádí také autor *Quadragesimale*. Popisuje Cecílii jako křesťanskou dívku z patricijského rodu, zasnoubenou s mladým pohanem Valerianem. O svatební noci sděluje Cecílie Valerianovi, že anděl Páně střeží její panenství, a vybízí svého manžela, aby uvěřil v jediného Boha. (V latinském textu je na fol. 97v in mg. přípisek jinou rukou, který podle znění *Leg. aurea*, 169, doplňuje Cecíliinu řeč: *Est secretum, Valeriane, sed tibi volo dicere. Angelum Dei habeo amatorem, qui nimio zelo custodit corpus meum.*) Valerianus společně s bratrem Tiburtem přijímají víru a poté obětavě pohřbívají křesťany umučené městským prefektem. Jsou zrazeni, odsouzeni k smrti a státi. Také Cecílie je posléze odsouzena a nejprve mučena ve svém domě, když však na ní mučení nezanechává žádné stopy, nařizuje prefekt, aby byla státa. Přestože ji kat třikrát tne, Cecílie žije ještě tři dny, během nichž rozdává všechn svůj majetek a pověřil papeže Urbana, aby vysvětil její dům na kostel. Rovněž s přenesením ostatků světice z katakomb na Via Appia do baziliky je spojena pověst, podle níž se papeži Paschalu I. (817–824) brzy poté, co se pustil do obnovy kostela, zjevila jednoho rána mladá dívka, která vypadala jako anděl. Vybídla papeže, aby našel její ostatky a dal je přenést do kostela, jež právě přestavoval. Paschal I. skutečně našel na Praetextatově hřbitově tělo světice zahalené zlatým rouchem i tělo jejího manžela a nechal je přenést r. 821 do baziliky společně s ostatky dalších mučedníků. Srv. *VS* XI,731–759; *BS* III,1064–1086; *Martyr. Rom.*, str. 539; Jakub de Voragine, *Leg. aurea*, 169.

velmi týká nás kněží. Máme nyní dlouhé hodinky,¹⁵⁴ snad se nad nimi mrzíme, vynecháváme slova, slabiky a chováme se úplně jako onen kuchař, kterému dal pán každý den jednu novou štiku, aby ji uvařil. Kuchař má ženu a děti a přemýšlí, jak by šikovně kus štiky vzal. Řekne si: „Vezmu-li hlavu nebo ocas, poznají to“, a tak vždy ubral zprostředka.¹⁵⁵ Tak to dělají i kněží; nejprve dobře řeknou začátek, totiž *Zachraň mě, můj Bože*;¹⁵⁶ pak i konec, totiž „amen“, ale bůhví, jak říkají prostředek. A tak Jeroným praví: Lepší je zbožně odříkat jeden žalm než tisíc žalmů bez zbožnosti.

Druhý způsob modliteb je takový, při nichž si člověk slova sestaví sám. 99,1
Takovou modlitbou je například modlitba královny Ester. Třetí druh modliteb je ten, kdy člověk neužívá slov, ale modlí se v duchu. Takto se modlila Chana, matka Samuelova. Při každé modlitbě máme být pečliví. Ale existuje mnoho překážek, které jsou příčinou toho, že Kristus naše prosby nevyslyší.

První překážkou je hřích, jak říká Řehoř v *Morálních výkladech*. 99,25
Žádný moudrý lékař nikdy nevkládá lék do rány, v níž dosud tkví železný hrot kopí, ale nejdříve jej vytáhne. Naše modlitby jsou jako léky. Chceme-li, aby nám byly ku prospěchu, od-

¹⁵⁴ *Horae canonicae* (církevní hodinky), jsou doby stanovené církví k modlitbám. Byly to *matutinae* (modlitby noční), *laudes* (modlitby jitřní), *hora prima* (modlitby po východu slunce), *hora tertia* (dopolední modlitby), *hora sexta* (polední modlitby), *hora nona* (odpolední modlitby; *tertia*, *sexta* a *nona* se označují také jako *horae minores*), *vesperae* (nešpory, modlitby před západem slunce) a *completorium* (kompletář, modlitby po západu slunce); srv. B. Malina, *Dějiny římského breviáře*, str. 229, 253, 267, 279, 285 a 295. Viz též pozn. 129 (kázání XIII).

¹⁵⁵ Předlohu tohoto příběhu jsme nenalezli, v exemplové literatuře se však vyskytuje vzdáleně podobný typ: Kuchař sní z mlsoty srdce zvířete, které připravuje pro panský stůl. Když ho za to chce pán potrestat, chytře se vymluví: Žádné srdce nesnědl, protože zvíře žádné nemělo. Kdyby je totiž mělo, nenechalo by se chytit; je přece známo, že srdce je sídlem myšlení. Srv. Dicke-Grubmüller, 281.

¹⁵⁶ Verš Ž 69,2: *Deus, in adiutorium meum intende* („Zachraň mě, můj Bože“) je úvodní verš všech hodin. Jeho recitování zavedl sv. Benedikt z Nursie; srv. B. Malina, *Dějiny římského breviáře*, str. 44 a 232.

straňme zповědí nejprve železo, to jest smrtelný hřích, protože dokud v nás bude hřích vězet, nebudeme vyslyšeni.

¹⁵⁷ Exemplum varuje před domýšlivostí, jedním z druhů pýchy. Totožnou verzi jsme nenalezli, avšak v literatuře se nachází hojně exempel, která jako odstrašující příklad ukazují jednání člověka, jenž si příliš zakládá na své ctnosti, v tomto případě na svém pokání, a bouří se proti biblické parabolě o ztracené ovci a jednom obráceném hříšníkovi (L 15,3–7). Podobné příběhy uvádí jak Vincenc z Beauvais, tak Jakub z Vitry, a oba se odvolávají

Druhou překážkou je to, že nevytrváme v modlitbě, když nás Bůh hned 100,29 nevyslyší. Vždyť ani kananejskou ženu Kristus nevyslechl ihned.¹⁵⁸ Za třetí nemusí být člověk vyslyšen proto, že v modlitbě žádá o věc, o níž neví, zda může být splněna, podobně jako to učinila matka Zebedeových synů. I my často prosíme o neužitečné věci.

101,6

na *Životy otců*. U Vincence z Beauvais, *Spec. mor.* III,3,16 (1107), je protagonistou starý poustevník, který se domnívá, že si za své dlouholeté pokání zaslouží, aby jej andělé okamžitě odnesli do nebe; v podobě andělů se mu však zjeví ďáblové a navedou jej, aby bez obav skočil do studny. Spolubratří svého polomrtvého a polámaného druha zachrání, avšak o tom, že byl potrestán za svou domýšlivost, jej v jeho zbývajících třech dnech života nepřesvědčí. Jakub z Vitry, *Exempla* (Crane), 72, *Exempla* (Pitra), str. 398, vložil stejné varování do kázání *ad heremitas, solitarios et inclusos*. Poustevník, kající se po celý život, se snaží marně ke stejnému pokání přivést i lupiče. Ten přistoupí pouze na to, že kdykoli uvidí kříž, zastaví se a pomodlí. Při jedné takové modlitbě je chycen a zabit. Poustevník vidí, jak jeho duši nesou andělé do nebe, a roztrpčen takovouto nespravedlností se vrací zpět do víru světa, ďábel mu však do cesty nastraží past a on se zabije; srv. též Štěpán z Bourbonu, *Tract.* I,5,4 (Berlioz–Eichenlaub, str. 154), Jan Herolt, *Serm. temp.* 18 (fol. C 4rb), 49 (fol. I 1va). Jiný, rovněž dlouho se kající poustevník, odmítne loupežníka, který se chce se svým pokáním k němu připojit; lupič si tedy staví vlastní poustevnu, přitom je zabit padajícím stromem a anděly odnesen do nebe. Poustevník je pobouřen, že lupiči stačil ke spáse jen jeden den, a odejde z poustevny s úmyslem stát se rovněž lupičem. Vojáci ho však chytí, zabijí a poustevník skončí v pekle, protože zapomněl, že Bůh soudí lidi podle vůle, kterou mají v okamžiku smrti; srv. Jan Herolt, *Serm. temp.* 151 (fol. Bb 5va–b), *Prompt. exempl.* D 12 (340a). Hrdina našeho vyprávění se kaje tím, že stojí na vysokém stromě, inspirací našemu autorovi možná byly příběhy o kajících stylitech. Srv. Tubach 3939, Dvořák 3939*. Příběh z pera našeho autora poprvé publikovali V. Tille – J. Vilikovský, *Bohemica*, str. 144, česky J. Vilikovský, *Próza z doby Karla IV.*, str. 99.

¹⁵⁸ Příběh o kananejské ženě je námětem kázání XII.